

Ilkka Ronkainen

**Perestroikaa
pelastamassa**

Perestroikaa pelastamassa

Ilkka Ronkainen

Perestroikaa pelastamassa

Finnidean tarina 1987–1993

© 2020 Ronkainen, Ilkka

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789528022787

Sisällysluettelo

Aluksi	7
Perestroikaa pelastamaan	8
Leningradista Moskovaan	9
Finnidea perustetaan	15
Jon Hall	26
Riiston uusi muoto	34
Tulosjohtamista Eestiin	39
Tulosjohtamista Moskovaan	48
Purjeveneellä Tallinnaan	52
Keksintöjä metsästämissä	68
Vapaakauppa-alue pelastukseksi?	74
Yhteisyrityksiä liukuhihnalla	86
Perestroikan kokeilulaboratoriossa	90
Sellainen ol Viipuri	102
Plehanov -instituutti	110
Imsveto	117
Vessan pönttöjä ja perestroikan todellisuutta	124
Gorbatšovin johtamistaidon neuvonantaja Suomessa	133
Perestroikan lopun alkua Eestissä	140
Jon Hall palaa Suomeen	144
Colt International	148

Seikkailuja Karjalan korvessa ja Laatokalla	152
Benitoland	184
Tunti Gorbatshovin aikaa.....	188
INNO 90.....	191
Viipurin vesi ja elokuun vallankumous	198
Finnidean loppu	206
Valokuvia	208

Aluksi

Finnidea oli hieno idea, mutta monta vuosikymmentä aikaansa edellä. Valitettavasti perestroikan pelastusyrityksemme epäonnistui, vaikka meillä olisi ollut siihen välineet. Emme saaneet käännettyä maailmanhistorian pyörää. Pelastusyritys tuli henkilökohtaisesti kalliiksi, mutta muisteltavaa jäi sitäkin enemmän. Sain olla mukana tekemässä monta asiaa ensimmäisenä maailmassa.

Sanotaan, että ihmisen muisti on suuri valehtelija. Se kertoo sellaisia tarinoita, joita kertoja haluaa kuulla. Tässä kirjassani muistini fiktiivistä kerrontaa on pitänyt aisoissa tuolta ajalta tallentamani monet mapilliset sopimuksia, pöytäkirjoja, muistioita ja muita papereita. Myös vuosien takaiset käyntikortit ja kalenterit ovat olleet suureksi avuksi.

Haluan kiittää kaikkia ystäviäni ja tovereita, jotka ovat olleet apuna tämän kirjan valmisteluissa. Digiaika antaa mahdollisuuden tehdä muistelmia ulkomailla. Kansalliskirjaston palveluille on annettava tunnustusta. Hetkessä he löytävät materiaalin, jota olet kaivannut. Helsingin Sanomat on tehnyt suuren palveluksen suomalaiselle kulttuurille digitalisoituaan lehtiarkiston helposti käytettävään muotoon.

Jerevanissa 1.8.2020

Ilkka Ronkainen

Perestroikaa pelastamaan

Neuvostoliiton pysähtyneisyyden aika kuoli sananmukaisesti pois. Ensin meni vuonna 1982 pääsihteeri Leonid Brezhnev, vuonna 1984 Juri Andropov ja hänen jälkeensä vuonna 1985 Konstantin Tšernenko, jonka jälkeen 11.3.1985 valtaan tuli uuden polven edustaja Mihail Gorbatšov. Neuvostoliitosta alkoi kuulua kummia. Uutiset valtasivat perestroika ja glasnost.

Olin vuonna 1982 ollut mukana Suomen Kommunistisen Puolueen (SKP) uudistamiseen pyrkivässä ”kolmannessa linjassa”. Saimme vallan SKP:n ylimääräisessä edustajakokouksessa, mutta toivomaamme muutosta ei tullut. Vallan SKP:ssä otti ns. ”kirveslinja”¹. Kolmannen linjan tappion jälkeen kommunistien kansallinen tai kansanvälinen politiikka ei kiinnostanut minua pätkän vertaa. Mielenkiintoni oli kunnallispolitiikassa ja teknisen viraston kehittämisprojektissa. Kun televisiossa ja lehdissä kerrottiin hyvin myönteiseen sävyyn Neuvostoliiton pääsihteeristä ja hänen uudistuspolitiikastaan, heräsi kiinnostukseni. Tutustuin perestroikaan ja innostuin. Gorbatšov oli tekemässä Neuvostoliiton Kommunistiselle Puolueelle (NKP) samaa kuin me olimme yrittäneet tehdä SKP:lle viisi vuotta aikaisemmin. Kaikkien kommunistien velvollisuus oli nyt auttaa Gorbatšov onnistumaan. Minussa syttyi taas vallankumouksen liekki ja piti päästä Moskovaan sitä sammuttamaan.

¹ Lue tästä enennän kirjastani ”Rautaesiripussa oli reikä” ss. 328–333.

Leningradista Moskovaan

Muutin Lappeenrantaan vuonna 1973. Uudessa kotikaupungissani minut yllätti kommunistien tiiviit yhteydet rajan yli Leningradiin. SKP:n Etelä-Karjalan piirijärjestöllä oli suorat viralliset suhteet NKP:n Leningradin aluekomiteaan. Vastaavan tason suhteita kahden yhteiskuntajärjestelmältään erilaisen valtion aluetason organisaation välillä ei ollut missään muualla.² Yleensä kommunistisen puolueiden kansainväliset suhteet kulivat keskuskomitean kautta

Kun olin Suomi-Neuvostoliiton Lappeenrannan osaston sihteerinä, tapasin viipurilaiset ystäväni yhden vuoden aikana 30 kertaa. Tapaamiset olivat useimmin Saimaan kanavan vuokra-alueella, jonne kummankin maan kansalaiset pääsivät ilman viisumia, kulkulupa riitti. Yhden kerran kävi niin, että Saimaan kanavan vuokra-alueen merimiesklubilla piti olla perinteiset suomalaisneuvostoliittolaiset lokakuun vallankumouksen juhlat. Olin menossa samana iltana junalla Moskovaan. Tämä tarkoitti sitä, että minun olisi pitänyt lähteä Rättijärven klubilta hyvissä ajoin ennen juhlan loppua, jotta olisin ehtinyt Vainikkalassa iltajunaan, tai jättää juhlat väliin. Olin käymässä Viipurissa. Kysyin NKP:n Viipurin kaupunkikomitean I sihteerin Viktor Shljahtovilta:

- Hyvä toveri, olen menossa vallankumousjuhlailtana junalla Moskovaan. Voisinko tulla sinun kyydissäsi

² Olen kertonut näistä suhteista kirjassani ”Rautaesiripussa oli reikä -luokkataistelua rajakaupungissa 1970-luvulla ja 1980-luvun alussa”.

Rättijärveltä Viipuriin ja nousta Moskovan junaan Viipurissa.

- Da, daa. Ei ole ongelmia. Volgassani on aina tilaa sinulle, vastasi toveri Shljahtov.

Vallankumousjuhlat olivat ohi. Istuin toveri Shljahtovin mustan Volgan takapenkillä matkalla kohti Viipuria. Tulimme varsinaiselle rajalle. Kuljettaja koukkasi autojonon ohi ja nähdessään mustan Volgan lähestyvän nousi tullihenkilöstö seisomaan tehden asennon ja nostaen käden lippaan. Kuljettaja hiljensi vähän vauhtia ja ylitimme rajan ilman minkäänlaista tarkastusta. Olin kauhuissani, miten pääsisin takaisin Suomeen, kun minulla ei ole passissa Neuvostoliittoon saapumisleimaa eikä myöskään leimattua ja tullimiehen allekirjoittamaa tulliselvityslomaketta. Ajattelin, että asiaa on nyt turha murehtia. Olin hyvissä ajoin Viipurin asemalla ja menin junaan. Junapalvelija vähän ihmetteli, kun nousin junaan Viipurista ja minulla oli Suomen passi. Neuvottelut Moskovassa menivät hyvin. Takaisintulomatkalla rajavartija keräsi passeja ja ihmetteli, kuinka oli mahdollista tulla Neuvostoliittoon ilman rajatarkastusta. Kerroin tapahtuneen ja kun he kuulivat toveri Shljahtovin nimen, he tekivät kunniaa ja poistuvat. Sama piti kertoa tullimiehelle, kun hän kävi keräämässä tulliselvityslomakkeita. Rautaesiripussa oli todella reikä Lappeenrannan ja Viipurin välillä.

Rajan yli tapahtunut kommunistien välien yhteistyö synnytti monia taloudellisesti merkittäviä yhteistyöhankkeita 1970–1980-luvuilla. Leningradilaiset taiteilijat olivat tuttu näky erilaisilla juhlilla Etelä-Karjalassa. Pyrkimyksemme oli saada tästä yhteistyöstä hyötyä Suomelle ja erityisesti Etelä-

Karjalalle. Yhtenä esimerkkinä tästä oli yhteistyö urheilun alalla. Jo ennen perestroikan alkua minut oli valittu Työväen Urheiluliittoon (TUL) kuuluvan Lappeenrannan Kisa-Toverien puheenjohtajaksi. Päälajimme oli uinti. Porvariseura Lappeenrannan Uimarit oli 1980-luvulla yksi Suomen parhaiten menestyneistä uimaseuroista, kirkkaimpana tähtenään Martti Järventaus. Järjestimme Uimareiden kanssa yhteisiä uintikilpailuja. Kilpailuihimme saatiin yleensä kansallinen parhaimmisto. Suomen uinnin taso oli kansanvälisesti aika matala. Martti Järventaus edusti Suomea kaksissa kesäolympialaisissa. Moskovon 1980 olympialaisissa hän oli ainoa suomalaisuimari ja Los Angelesin 1984 olympialaisissa ainoa suomalainen miesuimari. Hän osallistui molemmissa kisoissa sekä 100:n että 200 metrin rintauintiin ja karsiutui alkuerissä.

Marraskuussa 1985 järjestettiin Lappeenrannassa Siniviittauinnit³. Kysyin uintikilpailuiden tauolla silloiselta TUL:n päävalmentajalta Kari Ormolta:

- Miten me saisimme Suomen uinnin tason nousemaan?
- Kyllä mä teidän. Meiltä puuttuu osaamista ja käytännön tietoa harjoittelusta.
- Mistä sitä saataisiin?
- Me on Tullin uimareiden kanssa käyty harjoittelemassa Tallinnassa yhdessä Neuvostoliiton maajoukkueuimareiden kanssa. Heillä on ehkäpä maailman paras valmentaja Igor Koshkin. Hän on Salnikovin valmentaja. Jos me saisimme hänet Suomeen, niin me saisimme uuisimman tiedon valmennuksemme tueksi.
- Miksi te ette ole kutsuneet häntä Suomeen?

³ Siniviittauinnit ovat nuorten SM-uinnit.

- Olemme me kutsuneet, mutta häntä ei lasketa. Itse hän kyllä haluaisi, vastasi Ormo.

Tiesin, että Valdimir Salnikov oli uinut uskomattomia tuloksia vapaauintissa. Hänellä oli hallussaan 400, 800 ja 1500 metrin maailmanennätykset. Hänet oli valittu maailman parhaaksi uimariksi. Hänen lempinimiään olivat ”uima-altaiden tsaari” ja ”Leningrad Express”. Ihmettelin TUL:n kyvyttömyyttä saada hänet Suomeen. Onneksi hän asui Leningradissa. Sanoin Ormolle.

- Sopiiko, jos me kutsumme Koshkinin tänne Lappeenrantaan?
- Turha teidän on kutsua, kun mekään emme ole häntä onnistuneet saamaan.

Menin SKP:n Etelä-Karjalan piirijärjestön toimistoon juttelemaan piirisihteerin Antti Hännisen kanssa. Antti lupasi hoitaa kutsun. Kesti puoli vuotta ja Leningradista ilmoitettiin, että Koshkin voi tulla SKP:n Etelä-Karjalan piirijärjestön vieraaksi. Olin innoissani ja päätimme järjestää kahden päivän seminaari Suomen uintivalmentajille. Tuhon aikaan TUL:n ja porvarillisen SVUL:n välillä oli selvä pesäero ja yhteistoiminta oli vähäistä. Minusta Lappeenrantaan piti saada Suomen parhaat valmentajat ja ehdotin, että järjestetään historian ensimmäinen kahden liiton yhteinen valmennusseminaari. Olin ollut tulosjohtamisvalmennuksessa. Halusin käyttää oppimaani hyväkseni uintiseminaarin käytännön järjestelyissä.

Puolueiden välisessä yhteistyössä meneteltiin niin, että leningradilaiset toivat Suomeen tulijat Nuijamaan rajalle. He

parkkeerasivat mustan Volgan peräluukun rajaviivalle, me puolesta Ladamme toiselle puolella ja nostimme tulijan laukut autosta toiseen. Niin tuli myös Igor Koshkin Suomeen. Kun hän tuli autooni, tunsin hänen persoonansa voiman. Igor Koshkin oli pieni haramaapäinen mies, joka oli käytökseltään hyvin vilkas. Hänen oli vaikea istua Ladan etupenkillä, kun tulkki istui takapenkillä. Aika nopeasti havaitsin, että hän oli aika ehdoton asioissa. Ehkäpä hänessä asui pieni ”Stalin”.

Avasin lauantaiaamuna valmennusseminaarin Lappeenrannan urheilutalolla. Molempien liittojen päävalmentajat olivat paikalla, ja myös parikymmentä seuratason valmentajaa oli läsnä. Koshkin otti estradin haltuunsa. Silmät palaen kuin Jouko Turkalla hän aloitti. Hän piirsi fläppitaululle kolmion, jonka yhteen nurkkaan hän kirjoitti motivaatio, toisen nurkkaan tekniikka ja kolmanteen fyysinen ja lajinmukainen harjoittelu. Tärkeintä oli, että nämä kolme asiaa olivat tasapainossa. Kuuntelin Koshkinin sanoja valmentajien kanssa hiiren hiljaa. Katselin Igoria ihaillen. Hän toimi kuin ammattikonsultti. Kaksi päivää hurahti nopeasi. Osallistujat halusivat lisää. Lupasimme yrittää.

Meni puoli vuotta. Olimme onnistuneet sopimaan NKP:n Leningradin aluekomitean kanssa, että Igor Koshkin voi tulla pitämään Lappeenrantaan viikon seminaarin. Hän tuli uimaritytön kanssa, jotta he pystyisivät paremmin selvittämään valmennuksen salat. Viikon seminaarille osallistui 20 valmentajaa molemmista liitoista. Tein seminaarin ohjelmasta tiiviin, kuten olin oppinut tulosjohtamisvalmennuksessa. Myös illat oltiin yhdessä. Aika paljon järjestettiin käytännön harjoituksia. Igor

oli tehnyt valmennusoppaan, jossa oli kaikki harjoitukset. Igorin sanoma oli hyvin selvä:

- Jos teet tätä ja tätä harjoitusta näin ja näin paljon tällä intensiteetillä, olet maailmanmestari, ei se sen kummempaa ole.

Seminaarissa oli uskomattoman hyvä henki ja olin varma, että Suomen uinti tulee nyt nousemaan aivan uudelle tasolle. Päättöjuhlassa Igor antoi osallistujille todistukset. Hänen allekirjoituksensa oli mielenkiintoinen. Siinä oli piirretty kissa hänen sukunimensä mukaan.

Seminaarin jälkeen pyysin Igorilta saada käyttöömmme hänen tekemänsä valmennusoppaan. Igor vähän epäili, voiko hän sen luovuttaa. Vakuutin hänelle, ettei siitä koidu hänelle ongelmia. Kyse oli kommunistien keskinäisestä kansainvälisestä solidarisuudesta. Igor luovutti kirjan Lappeenrannan Kisa-Tovereiden käyttöön. Risto Rouhiainen käänsi sen. Kari Ormo lupasi sen painattaa. Kun kirja tuli painosta ulos, oli sen tekijänä Igor Koshkinin sijaan Kari Ormo ja sen julkaisija oli Lappeenrannan Kisa-Tovereiden sijaan Työväen Urheiluliitto. Olin tästä edelleen vihainen Ormolle.

Jonkin ajan kuluttua tuli tietoomme, että Igor Koshkin oli riitautunut Neuvostoliiton urheilujohdon kanssa, kun hän oli tiiputtanut maajoukkueryhmästä 25-vuotiaan Salnikovin liian vanhana. Igor erotettiin maajoukkuevalmentajan paikalta. Erottamisensa jälkeen hän olisi ollut halukas tulemaan Lappeenrannan Kisa-Tovereiden valmentajaksi. Yritimme järjestää hänelle rahoitusta, mutta epäonnistuimme.

Odottelimme vesi kielellä, että hyvästä ystävästämme, Lenin-gradin puoluejohtajasta Grigori Romanovista tulee Breshnevin seuraaja.⁴ Näin ei käynyt, vaan hänen sijaansa valittiin Mihail Gorbatsšov. Tämän jälkeen kaikki mielenkiintoinen tapahtui Moskovassa. Leningradissa elettiin niin kuin ennenkin. Minua kiinnosti perestroika ja siksi oli suuntauduttava Moskovaan.

Finnidea perustetaan

Ensilumi oli satanut Helsinkiin. Istumme Töölössä Honkarakenteen entisen toimiston upean hirsisaunan takkahuoneessa. Paikalla oli minun lisäksi Neuvostoliitossa opiskelleita korkeakoulututkinnon suorittaneita. Saunan ja muutaman oluen jälkeen Neuvostoliitossa opiskellut diplomi-insinööri sanoi:

- Neukuissa on enempi tiedemiehiä kuin koko kapitalistisessa maailmassa. Siellä tehdään enemmän keksintöjä kuin missään muualla. Sojuzpatentissa keksinnöt homehtuvat. Alle yksi prosentti keksinnöistä hyödynnetään. Otetaan esimerkiksi, vaikka nää neukuissa tehdyt ilmanpuhdistuslaitteet. Yhtä hyviä ei löydy länsimaista. Siks niitä on myyty Länsi-Saksaan ja Suomeen. Mutt neukut eivät ite usko omiin keksintöihinsä. Ne haluavat ostaa vastaavia laitteita lännestä. Me piruilimme kerran neukkujen kanssa. Tuotiin neukuissa valmistetut ilmanputsarit junalla Vainikkalaan, pidettiin niitä muutama päivä vaunussa ratapihalla, muutettiin kyrilliset kirjaimet latinalaisiin ja myytiin takasin Neuvostoliittoon.

⁴ Lue enemmän Grigori Romanovista: https://fi.wikipedia.org/wiki/Grigori_Romanov

Asennuksen jälkeen tehtaan johto kiitteli erinomaisia laitteita.

- Ihanko totta? kysyin.
- Suurelta osin. Kyllä meidän pitäisi ryhtyä hyödyntämään neukkukeksintöjä. Pitäisi perustaa tätä varten yritys ja alkaa pelata puoluekortilla.
- Mitä tarkoitat puoluekortilla? kysyin.
- Samalla tavalla käyttää hyväksi puoluesuhteita kuin Fexima tai Kursiivi käyttävät. Puoluesuhteet takaavat niille hyvät kaupat ja osa voitosta menee puoluetöihin tukemiseen.

Olin yllättynyt kuulemastani ja uskoni sosialismiin alkoi vahvistua. Paljon oli neuvostolehdissä ja -kirjoissa puhuttu tieteilis-teknisestä vallankumouksesta. Kirjoituksilla vaikutti olevan todellisuuspohjaa ainakin tieteen osalta. Voisimme olla apuna tieteen tulosten kaupallistamisessa. Päätimme perustaa tietotaitoyhteistyöhön ja -kauppaan erikoistuvan yrityksen. Finnstroin esimerkkiä seuraten nimeksi tuli Finnidea. Nimelliseksi omistajaksi ehdotettiin minua. Minun oli tarkoitus toimia bulvaanina ja todellinen isäntä olisi Tiedonantajan takana oleva SKP:n vähemmistö. Kun yhtiö alkaisi tuottamaan, sen voitto käytettäisiin puoluetöiden tukemiseen.

Perustin Finnidea Oy:n 11.1.1987, maksoin 15 000 markan alkupääoman ja rekisteröin yrityksen. Ensimmäisenä piti mennä Moskovaan kertomaan aikeistamme. Tein ideoistamme kalvoja, jotta voisimme mahdollisimman nopeasti ja selkeästi esitellä asiamme. Ei mennyt kovin kauan, kun saimme puoluekutsun Moskovaan.

Taistolainen konsultti innostui perestroikasta ja näki, ettei Gorbatshev onnistu ilman suomalaisten apua. Hän perusti tietotaitokauppaan erikoistuneen Finnidea Oy:n. Puoluesuh-
teiden avulla yritykselle avautuivat kaikki ovet Neuvostoliitos-
sa. Moskovassa järjestetty tulosjohtamisseminaari oli suuri
menestys ja Finnidea pääsi tapaamaan Neuvostoliiton ylimpiä
johtamisen asiantuntijoita. Neuvostoliitossa ei tunnettu
lainkaan modernia liikkeenjohtamista. Ihmisten johtaminen ja
muutoksen johtaminen olivat hukassa. Finnidea varoitti
Gorbatshevia, että hänen johtamisensa johtaa kaaokseen.

Finnidea pyrki hyödyntämään neuvostoliittolaisia keksintöjä,
joita tehtiin valtava määrä, mutta joista hyödynnettiin vain alle
prosentti. Yhteistyö törmäsi pian byrokraatiaan, jonka voittami-
seksi Finnidea ryhtyi perustamaan erityistalousaluetta Saimaan
kanavan vuokra-alueelle. Ideana oli jalostaa keksintöjä läntisel-
lä osaamisella tuotteiksi ja valmistaa niitä siellä erityiseduin.
Neuvostoliitto hyväksyi idean, mutta Suomen hallitus kaatoi
sen ja aloitti aloitteentekijöiden jahdin.

Finnidean uudet ajatukset joutuivat vaikeuksiin. Selvisi, ettei
Neuvostoliitossa mitään perestroikaa ollut Moskovan pienen
aktivistiporukan ulkopuolella. Perestroikalle kävi niin, kun
Finnidea oli ennustanut. Kirjassa kerrotaan mielenkiintoisia
asioita Gennadi Janajevin elokuun 1991 vallankaappauksesta.
Kun NKP menetti valtansa, Finnidea jäi ilman etuoikeuttaan.
Yritys ehti sen avulla järjestää monia asioita ensimmäisenä
maailmassa. Tällaisia olivat mm. purjeveneellä käynti
Tallinnassa 1987 ja polkupyöräily Suomen Valamosta Laatokan
Valamoon 1989.

